

# Pomniki Przyrody gminy Łubowo



*"Łodzia żółta czy złota...  
jakby po krwi nieprzyjacielskiej pływająca,  
bez żagłów i masztu,  
coś na kształt barki,  
na głębokich jednak rzek przebycie zdolna."*

*Tak pisał w Herbarzu o herbie Łubowa Kasper Niesiecki  
(1682-1744)*

# SPIS TREŚCI

Spis treści .....	2
Opis wsi i gminy Łubowo .....	3
Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy .....	4
Spis Pomników Przyrody gminy Łubowo .....	8
Opis trasy wycieczki szlakiem Pomników Przyrody gminy Łubowo ..	8
- Początek trasy .....	8
- Przystanek 1 .....	9
- Kilka słów o Starym Dębie .....	9
- Dalsza trasa .....	9
- Przystanek 2 .....	10
- Historia Wielkopolskiego Parku Etnograficznego .....	10
- Informacja o Wielkopolskim Parku Etnograficznym .....	12
- Informacja o dwóch sosnach zwyczajnych Pomnikach Przyrody ....	13
- Dalsza trasa .....	13
- Przystanek 3 .....	13
- Informacja o wiąz szypułkowym Pomniku Przyrody .....	13
- Powrót .....	13
Mapy i ilustracje .....	14
- Mapa gminy Łubowo .....	15
- Mapa szlaku ze wskazaniem trasy strzałkami .....	16
- Mapa szlaku .....	17
- Legenda do map .....	18
Stary Dąb w Goraninku. Ilustracje .....	19
Sosny zwyczajne w WPE w Dziekanowicach. Ilustracje .....	36
Wiąz szypułkowy przy kapliczce w Lednogórze. Ilustracje .....	57
Źródła .....	71
Podziękowania .....	72

## Opis wsi i gminy Łubowo

Łubowo to jedna z najpiękniejszych wsi w Powiecie Gniezno. Należy do tych gmin, które mają szczególną przeszłość. Tutaj bowiem znajduje się unikatowy zespół archeologiczno - architektoniczny z wczesnego średniowiecza – Ostrów Lednicki oraz Wielkopolski Park Etnograficzny. W kilku miejscowościach wokół Łubowa znajdują się grodziska oraz bardzo duża liczba innych stanowisk archeologicznych. Jest to przecież kolebka Kraju Polan.

Najstarszy zapis, który mówi o Łubowie, pochodzi z roku 1325. następne z lat 1397, 1438, 1458, 1520, 1580 i późniejszych. W wiekach XIII i XIV było własnością Dryjów zwanych też Sobiejuchami. Mieszkali oni prawdopodobnie w gródku, który znajdował się wśród łąk nad Małą Wełną. Do dziś pozostało po nim grodzisko. Była to osada służebna, nazwę zawdzięczająca łubnikom, którzy darli z drzew lipowych łuby. Z łubów wytwarzało się, jak pisze Zygmunt Gloger, pałuby, czyli budy na wozach królewskich. Następnie w XV w. przeszło na własność możnego rodu wielkopolskiego - Górków. Jan Łaski w "Liber Beneficiorum" podał, że Łubowo było miastem i w czasie wojny trzynastoletniej z Krzyżakami w roku 1458 zobowiązane było dostarczyć dwóch wojów pieszych. Wcześniejsze dokumenty nic o tym, że Łubowo było miastem nie wspominają.

Prawdopodobnie pieczętowało się herbem - złota łódź na czerwonym polu - swoich właścicieli. W XVI w. Łubowo znów zmieniło właściciela, przeszło na własność Dobieszewskich. W latach 1608 - 1609, zaraza zdziesiątkowała ludność Łubowa, jednak kres jego świetności położył najazd Szwedów w roku 1656. Zostało wtedy całkowicie zniszczone.

W roku 1680 nie wymienia się już Łubowa jako miasta, lecz jako wieś składającą się z dwóch części. Wtedy to zostali sprowadzeni osadnicy z Niderlandów i Niemiec, a część wsi, w której zamieszkali nazwano Łubowskimi Olędrami. Na początku XVII w. uruchomiono linię pocztową z Poznania do Torunia. Łubowo stało się jedną ze stacji dylizansowych. W roku 1660 zbudowano drewniany kościół parafialny pod wezwaniem św. Mikołaja, a w 1720, z fundacji kolejnych właścicieli - rodziny Lutomskich - dobudowano do niego kaplicę i wykończono wnętrze w stylu barokowym. Jako piękny zabytek stoi do dziś.

W 1825 roku Łubowo przecięła szosa z Poznania do Gniezna, a w 1872 pobudowano linię kolejową Poznań Wschód - Skandawa. Linia ta jednak znacznie ominęła centrum wsi.

W końcu XVII lub z początkiem XVIII w. naprzeciw kościoła zbudowano budynek szkoły elementarnej. Rozebrano go dopiero w roku 1902. Od 1887 roku kiedy to Niemcy zakazali nauki religii w języku polskim coraz bardziej narastał opór Polaków. Pierwszego września 1906 roku łubowskie dzieci rozpoczęły strajk szkolny. Mimo drakońskich kar w postaci aresztowań i bardzo wysokich grzywien, płaconych przez rodziców strajkujących dzieci, nie udało się Niemcom złamać strajku. Trwał on do 19 marca 1907 roku.

Po odzyskaniu niepodległości, część Niemców wyjechała. Mimo trudnej sytuacji materialnej łubowianie wybudowali mleczarnię, szkołę, powstało też wiele zakładów rzemieślniczych, zaczęto tworzyć administrację polską. Dzięki podnoszeniu oświaty rolniczej znacznie wzrosła produkcja rolna.

Hitlerowcy wkroczyli do Łubowa 11 września 1939 roku, a 12 września zaarrestowali 52 osoby. Aresztowanych zamknięto w zabytkowym kościele. Następnie aresztantów skierowano do więzienia w Gnieźnie, skąd ich wypuszczono po tygodniu. W obozach i więzieniach hitlerowskich zamordowano wielu łubowian m.in. w Oświęcimiu zginął Jakub Walczak - kierownik tutejszej szkoły. Znaczną liczbę mieszkańców wysiedlono do Generalnej Guberni lub też wywieziono na roboty do Rzeszy. Łubowo wyzwolono w nocy z 20 na 21 stycznia 1945 roku.

Obecnie Łubowo jest szybko rozwijającą się rolniczą wsią. Znajdują się tu: Ośrodek Zdrowia, Bank Spółdzielczy, Spółdzielnia Kółek Rolniczych, gimnazjum i szkoła podstawowa, hotel, restauracje oraz wiele sklepów, zakładów rzemieślniczych.

Siedemsetletnia historia Łubowa oraz osiągnięcia czasów obecnych trwale zapisują się w dziejach regionu i kraju.

**Opracowano na podstawie tekstu Tadeusza Panowicza.**

### **Gmina Łubowo w liczbach**

Powierzchnia Gminy Łubowo: **11 341 ha**

Powierzchnia gruntów rolnych: **6 272 ha**

Powierzchnia lasów: **1 022 ha**

Ilość gospodarstw domowych: **1 256**

Liczba mieszkańców: **ok. 5300**

Liczba wsi: **21**

Liczba sołectw: **18**

*Informacje o wiosce Łubowo zaczerpnięto ze strony <http://www.lubowo.pl/>*

### **Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy**

Na terenie gminy Łubowo mieści się niezwykle ciekawe Muzeum Pierwszych Piastów. Oto najważniejsze wydarzenia dotyczące Ostrowa Lednickiego przed założeniem Muzeum:

1837 Drzewiecki, właściciel wsi Latalice sprzedaje Ostrów Lednicki bogatemu, pruskiemu osadnikowi K. Johannesowi.

Szersze zainteresowanie opinii publicznej ruinami lednickimi budzi krótki opis wyspy jaki ukazał się w wydanej przez hrabiego Edwarda Raczyńskiego książce „Wspomnienia Wielkopolski”.

1843 K. Johannes traktuje ruiny jako źródło materiału budowlanego, z którego wznosi zabudowania folwarczne w pobliskich Dziekanowicach. Hrabia Edward Raczyński alarmuje o tym fakcie opinię publiczną.

- 1845 Za sprawą landrata gnieźnieńskiego Grevenitza rozpoczynają się na Ostrowie Lednickim badania prowadzone przez powiatowego inspektora budowlanego Gadova. W związku z nieudolnymi poczynaniami Gadova następuje dalsza degradacja ruin na wyspie.
- 1856 Ostrów Lednicki w drodze licytacji zostaje zakupiony przez hrabiego A. Węsierskiego, właściciela pobliskiego Zakrzewa. Dzięki staraniom hrabiego na wyspę przybywają badacze reprezentujący Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk i Krakowską Akademię Umiejętności. Trwają prace badawcze, ukazują się liczne artykuły prasowe dotyczące Ostrowa Lednickiego.
- 1876 Publikacja świetnej monografii M. Sokołowskiego „Ruiny na Ostrowie Jeziora Lednicy”.
- 1932-1935 Zakrojone na szeroką skalę badania archeologiczno-antropologiczne wnętrza grodu lednickiego prowadzone przez Z. Zakrzewskiego, A. Wrzoska i M. Ćwirko-Godyckiego, gdzie odkryto wielkie cmentarzysko.
- 1944 Niemiecki archeolog Masanetz natrafił w pobliżu zapadliska po bramie wjazdowej do grodu na ślady po murach i murowane grobowce.
- 1959 Publikacja monografii W. Dalbora „Dwór książęcy z X w. na Ostrowie Lednickim”.
- Lata 50 Prace wykopaliskowe prowadzone w ramach Programu Kierownictwa Badań nad Początkami Państwa Polskiego pod kierownictwem K. Żurowskiego i przy współpracy G. Mikołajczyk oraz J. Łomnickiego.
- 1962 Odkrycie kolejnej budowli kamiennej tzw. kościoła grodowego przez J. Łomnickiego i A. Nowaka. Autor: [Janusz Górecki](#)

#### Historia Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

- 1969 Powołanie do życia Muzeum Początków Państwa Polskiego, którego pierwszym dyrektorem zostaje historyk sztuki J. Łomnicki badacz i propagator Ostrowa Lednickiego. Zadaniem Muzeum jest ochrona substancji zabytkowej Ostrowa Lednickiego i jego otoczenia, prowadzenie badań archeologicznych i udostępnianie zabytków Ostrowa Lednickiego szerokiej publiczności co staje się możliwe z chwilą uruchomienia przeprawy promowej na wyspę.
- 1974 Muzeum otrzymuje nowy statut i nową nazwę „Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy”. Nie opodal szosy Poznań–Gniezno rozpoczyna się budowa Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach, który w latach dziewięćdziesiątych stanie się jednym z największych skansenów w Polsce.
- 1978 Budowa na Ostrowie Lednickim stalowego zadaszenia w celu ochrony palatium i kaplicy pałacowej przed niszczącymi budowle opadami atmosferycznymi.
- 1981 Dyrektorem Muzeum zostaje historyk mgr A. Kaszubkiewicz.

- 1982 Dokonano uroczystego otwarcia dla zwiedzających pierwszych obiektów na terenie Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach. Symbolicznego przecięcia sierpem słomianej „wstęgi” dokonał etnograf prof. J. Burszta.  
Założenie przy Muzeum Interdyscyplinarnego Zespołu do badań Ostrowa Lednickiego i jego zaplecza.
- 1984 Muzeum wzbogaca się o Rezerwat Archeologiczny Gród Piastowski w Gieczu gdzie w latach następnych prowadzone będą systematyczne badania archeologiczne uwieńczone w latach dziewięćdziesiątych wspaniałymi odkryciami.  
Wykupienie przez Muzeum i udostępnienie zwiedzającym wspaniałego wiatraka typu holender w Rogierówku nad jeziorem Kierskim.
- 1986 Zakończenie budowy tzw. zespołu dworskiego na terenie Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach gdzie w kopii dworu ze Studzieńca w latach 1986–1994 mieści się siedziba Muzeum.
- 1987–1990 W ramach Zespołu Interdyscyplinarnego realizacja programu badawczego budowli kamiennych na Ostrowie Lednickim przez naukowców z Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy i z katedry Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- 1988 Utworzenie Lednickiego Parku Krajobrazowego w celu ochrony zabytkowego krajobrazu na terenach leżących wokół jeziora Lednica. Przez następne 11 lat zarządzać i administrować Parkiem będzie dyrekcja Muzeum na Lednicy.
- 1988–1992 Muzeum przejmuje w pobliskich Rybitwach teren z zabytkowym wiatrakiem oraz grunty z wcześniej pobudowanymi czterema obiektami etnograficznymi i wreszcie tereny w rejonie Lednogóry i Moraczewa gdzie postawiono pięć obiektów etnograficznych w tym trzy wiatraki.
- 1992 Na Ostrowie Lednickim mają miejsce zorganizowane na dużą skalę ogólnopolskie uroczystości związane z 1000 rocznicą śmierci Mieszka I. Obchodom nadano rangę uroczystości państwowo-religijnej.
- 1994 Muzeum przejmuje w dzierżawę od Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa zabudowania po byłym PGR w Dziekanowicach gdzie po dokonanych remoncie budynku administracyjnego zostaje przeniesiona siedziba Muzeum. Przez następne lata na folwarku w Dziekanowicach prowadzone będą prace remontowe i adaptacyjne na potrzeby Muzeum.  
Gmina Kłecko przekazuje Muzeum wzgórze widokowe w pobliskim Waliszewie. Muzeum obchodzi 25-lecie istnienia.
- 1997 Muzeum zostaje właścicielem wczesnośredniowiecznego grodu w Grzybowie gdzie oprócz badań archeologicznych trwają prace adaptacyjne na potrzeby ruchu turystycznego.

- 1997–1998 Na zlecenie Muzeum Akademia Sztuk Pięknych w Poznaniu opracowuje nową koncepcję zadania Palatium na Ostrowie Lednickim. W wyniku przeprowadzonego konkursu dla studentów tej uczelni powstało szereg śmiałych projektów. Niestety z powodu braku środków finansowych żaden z nich nie został zrealizowany.
- 1998–2002 W Oddziale Muzeum w Rezerwacie Archeologicznym Gród Piastowski w Gieczu dokonano rewelacyjnego odkrycia wczesno-romańskiego kościoła p.w. św. Jana Chrzciciela z interesującą kryptą relikwiarzową w części wschodniej oraz monumentalnym zachodnim masywem wieżowym.
- 1999 W wyniku reformy administracyjnej kraju Muzeum staje się Instytucją Kultury Samorządu Województwa Wielkopolskiego, otrzymuje nowy statut, zostaje również wpisane do Państwowego Rejestru Muzeów.
- Uroczyste otwarcie na terenie Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach nowoczesnej biologiczno-chemicznej oczyszczalni ścieków typu Bio-Vac, która docelowo ma obsługiwać centrum wsi Dziekanowice i budynki należące do Muzeum. Urządzenia oczyszczalni umieszczono w przeniesionym na teren skansenu budynku młyna wodnego z Wierzenicy, gdzie w najbliższym czasie będzie się mieścić interesująca ekspozycja przyrodnicza. Muzeum obchodzi Jubileusz 30-lecia istnienia.
- 2000 Remont i oddanie do użytku w celach wystawienniczych ogromnej kubatury sali w stodole na folwarku w Dziekanowicach gdzie w latach 2000–2003 prezentowano jubileuszową wystawę „Otton III w Polsce”. Obecnie planowana jest tam organizacja dużej, stałej wystawy dotyczącej Ostrowa Lednickiego.
- 2001 Uroczyste otwarcie i poświęcenie na terenie Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach XVIII-wiecznego kościoła drewnianego z Wartkowic, rozebranego i przeniesionego do Muzeum w roku 1997. Publikacja albumu Ostrów Lednicki.

Więcej informacji o Muzeum można znaleźć w „Studiach Lednickich”, gdzie m.in. zamieszczone są materiały do bibliografii Ostrowa Lednickiego, oraz w kolejnych tomach Biblioteki Studiów Lednickich, a także w drukach okazjonalnych publikowanych przez Muzeum.

P.K.

Copyright © Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy — Wszystkie prawa zastrzeżone

*Zaczerpnięto ze strony internetowej Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy*

[http://www.lednicamuzeum.pl/index\\_m.php?go=historia\\_lednica\\_przed](http://www.lednicamuzeum.pl/index_m.php?go=historia_lednica_przed)

[http://www.lednicamuzeum.pl/index\\_m.php?go=historia\\_mpp](http://www.lednicamuzeum.pl/index_m.php?go=historia_mpp)

## Spis Pomników Przyrody gminy Łubowo

Na podstawie [3] i [4].

Gatunek	Nazwa	Miejscowość	Opis	Data ustanowienia
Dąb szypułkowy	Stary Dąb	Goraninek	Obwód 485 cm Wys. 22 m	28.03.1957
Sosna zwyczajna	-	Dziekanowice	Obwód 245 cm Wys. 13 m Obwód 200 cm Wys. 14 m	10.10.2000
Wiąz szypułkowy	-	Lednogóra	Obwód 240 cm Wys. 16 m	10.10.2000

### Opis trasy wycieczki szlakiem Pomników Przyrody gminy Łubowo

Trasa wycieczki jest wytyczona z wykorzystaniem istniejącego szlaku turystycznego zwanego Szlakiem Lednickim. Oznakowany na czerwono Szlak Lednicki jest wytyczony przez tereny powiatów mogileńskiego leżącego w województwie Kujawsko-Pomorskim oraz gnieźnieńskiego leżącego w województwie wielkopolskim. Szlak ten rozpoczyna się w Kruszewicy, wiedzie przez Strzelno, Mogilno, Trzemeszno, Gniezno, w powiecie gnieźnieńskim przez tereny gmin Łubowo, KłECKO, Mielešzyn, w tym m.in. przez teren Lednickiego Parku Krajobrazowego. Trasa szlaku kończy się w gminie Mielešzyn w okolicy malowniczego jeziora Głęboček leżącego w pobliżu trasy Gniezno-Bydgoszcz. Wycieczka szlakiem Pomników Przyrody gminy Łubowo obejmuje odcinek szlaku od stacji Pierzyska k. Gniezna do wsi Lednogóra. Długość trasy szlakiem drzew Pomników Przyrody gminy Łubowo wynosi ok. 15 km, zatem trasę można pokonywać pieszo lub rowerami.

#### Początek trasy

Trasę rozpoczynamy we wsi Pierzyska k. Gniezna, leżącej na terenie gminy Łubowo. Mieści się tu stacja PKP na trasie linii kolejowej Poznań-Gniezno. Wkraczamy na przebiegający tu znakowany czerwono szlak turystyczny zwany Szlakiem Lednickim, którego przebieg został pokrótce omówiony powyżej.

Poruszając się tym czerwonym szlakiem turystycznym, kierujemy się najpierw w kierunku Pawłowa (wioska niedaleko Czerniejewa), by po kilkuset metrach skręcić w prawo w kierunku wioski Fałkowo. Po opuszczeniu wioski Pierzyska trasa czerwonego szlaku wiedzie drogą wśród pól. Docieramy do asfaltowej szosy Łubowo-Leśniewo (droga powiatowa 2157P), mijamy kapliczkę przydrożną i skręcamy w lewo w kierunku wioski Leśniewo. Niebawem, na wysokości kolejnej kapliczki przydrożnej skręcamy w prawo i przez Łubowskie

Olędry - nazwa ta upamiętnia czasy, kiedy osiedlano w Polsce kolonistów z Niemiec - docieramy do Fałkowa. Tutaj zaraz w pobliżu mieści się szkoła. Na jakiś czas opuszczamy czerwony szlak turystyczny i wybieramy drogę rozpoczynającą się przed tą szkołą, wiodącą początkowo wzdłuż ogrodzenia boiska szkolnego (widoczne zza rosnących tu drzew). Idąc wybraną drogą dotrzemy do prastarego dębu Pomnika Przyrody. W pobliżu szkoły, zaraz po wkroczeniu na polną drogę wzdłuż boiska szkolnego napotykamy tablicę pamiątkową poświęconą ofiarze terroru hitlerowskiego. Teraz wędrujemy drogą polną, która wiedzie wśród pól, po chwili po prawej stronie mijamy lasek, następnie wychodzimy na obszar łąk. Już na wysokości lasu otwiera się przed nami panorama z widokiem na ścianę lasu nadleśnictwa Czerniejewo, w zadrzewieniu nieco po lewej, położonym jeszcze przed główną ścianą lasu możemy już dostrzec wyróżniający się zarys potężnego drzewa – jest to właśnie Stary Dąb, do którego zmierzamy. Idąc pośród łąk przechodzimy w pewnym miejscu ponad rowem z wodą i po chwili docieramy do skrzyżowania dróg polnych w kształcie litery T. Kierujemy się na lewo w stronę widocznej coraz bliżej sylwetki Starego Dębu, z tym, że ponieważ rośnie on pośród innego zadrzewienia, to widoczna jest tylko górna część drzewa. Jednak wyróżnia się znacznie, tak więc można wypatrzeć i wskazać właściwe drzewo w oparciu o ilustracje zamieszczone w niniejszym opracowaniu.

### **Przystanek 1**

Dom, przy którym rośnie Stary Dąb ma spore porośnięte trawą podwórze, otoczone drewnianym ogrodzeniem. Możemy zza tego ogrodzenia obserwować drzewo, a w razie obecności Gospodarzy możemy poprosić ich o możliwość wejścia i obejrzenia tego przepięknego drzewa z bliska.

### **Kilka słów o Starym Dębie**

Dąb rośnie na terenie powiatu gnieźnieńskiego, gminy Łubowo, miejscowości Goraninek. Rośnie w ogrodzie w pobliżu domu, który w momencie zgłaszania dębu do rejestru pomników przyrody należał do mieszkańca Goraninka pana Antoniego Ziętka. Dąb w chwili zgłaszania do rejestru liczył 485 cm obwodu oraz 22 metry wysokości. Pomnikiem przyrody został ustanowiony 28 marca 1957 roku. Otrzymał wówczas nazwę Stary Dąb.

### **Dalsza trasa**

Gdy w pełni wykorzystamy możliwości obejrzenia Starego Dębu, wykonany zdjęcia i obserwacje, możemy udać się w dalszą drogę, by dotrzeć do kolejnych drzew Pomników Przyrody gminy Łubowo.

W tym celu najpierw wracamy tą samą polną drogą w kierunku Fałkowa, którą tu przybyliśmy i po dotarciu do wioski Fałkowo wkraczamy ponownie na czerwony szlak turystyczny. Szlak wiedzie teraz asfaltową drogą przez wioskę Fałkowo (droga powiatowa nr 2156P), gdy przekroczymy linię kolejową idziemy dalej za znakami szlaku odbijając z drogi powiatowej w lewo. Jakiś

czas wędrujemy wzdłuż linii kolejowej, by za chwilę odbić za znakami czerwonego szlaku w prawo. Niebawem docieramy do szosy, która wiedzie z Poznania do Gniezna (droga E26). Tutaj musimy przekroczyć tę drogę, by dalej przejść drogą asfaltową w kierunku Dziekanowic. Po chwili docieramy do bramy wejściowej do Wielkopolskiego Parku Etnograficznego – czyli do skansenu budownictwa wiejskiego Wielkopolski.

## **Przystanek 2**

Będąc w **Wielkopolskim Parku Etnograficznym w Dziekanowicach** mamy możliwość zwiedzić bardzo ciekawy skansen budownictwa wiejskiego.

### **Historia Wielkopolskiego Parku Etnograficznego**

Idea budowy Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Poznańskim sięga końca lat czterdziestych XX wieku, kiedy to pracownicy Muzeum Narodowego w Poznaniu, w związku z organizacją ekspozycji etnograficznej, wysunęli propozycję założenia w pobliżu zespołu pałacowo-parkowego w Rogalinie, przymuzealnej ekspozycji etnograficznej na wolnym powietrzu. Ostatecznie pomysł ten nie został zrealizowany, jednak od tej pory coraz głośniej mówiono o tym zamiśle, proponując lokalizację przyszłego parku etnograficznego w Poznaniu bądź w jego pobliżu.

Wśród niestrudzonych propagatorów realizacji tej idei najbardziej wyróżniał się dr St. Błaszczak (1906–1989), który jako pierwszy w Wielkopolsce ogłosił deklarację programową przyszłego skansenu wielkopolskiego pisząc: *„skansen winien mieć charakter regionalny, ściślej mówiąc wielkopolski, winien odtwarzać obraz architektoniczny tutejszej wsi na przykładach typowego budownictwa ludowego, wybranego z wielu stron Wielkopolski”*. Determinacja autora tych słów była tak wielka, że nie zważając na piętrzące się trudności oraz oficjalne wycofanie się Muzeum Narodowego w Poznaniu z powołania w swej strukturze skansenu, zdołał skupić wokół tej idei kilkanaście osób, m. in: J. Łomnickiego (ówczesnego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu), dzięki którym w dniu 20 maja 1969 roku podjęto tak długo wyczekiwana decyzję o lokalizacji Muzeum Wsi Wielkopolskiej w Szreniawie, w pobliżu Muzeum Narodowego Rolnictwa. Podjęta decyzja stała się podstawą do opracowania pełnej dokumentacji potrzebnej do praktycznego rozpoczęcia budowy skansenu. W 1970 roku zostały wykonane wszystkie zadania konieczne do rozpoczęcia inwestycji, na którą w Poznańskim czekano ponad dwadzieścia lat.

W tym samym czasie, równoległe do działań związanych ze skansenem w Szreniawie, uwidoczniły się działania J. Łomnickiego (pełniącego, w latach 1969–1981, funkcję dyrektora Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy), który już w połowie lat 60. zaczął przenosić pierwsze obiekty architektoniczne na obrzeże jeziora Lednica w celu stworzenia zaplecza konserwatorsko-technicznego i usługowego dla Ostrowa Lednickiego, a później dla

nowopowstałego Muzeum Początków Państwa Polskiego na Lednicy, które z biegiem czasu przemianowano na Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Translokacja obiektów architektury tradycyjnej nad jezioro Lednica, budowa ważnej drogi krajowej, której odcinek Poznań-Gniezno przez Pobiedziska zapewnił najkrótsze połączenie Ostrowa Lednickiego z Poznaniem, powołanie działu etnograficznego, a co najważniejsze zahamowanie prac realizacyjnych w Szreniawie, dają J. Łomnickiemu atuty potrzebne do tego, by oficjalnie wystąpić do władz o podjęcie decyzji w sprawie budowy Wielkopolskiego Parku Etnograficznego na obrzeżu jeziora Lednica, a konkretnie we wsi Dziekanowice, jako działu MPP na Lednicy. Przesłana do władz wojewódzkich propozycja, choć szkicowa, została wstępnie zaakceptowana przez Wydział Kultury WRN w Poznaniu, co dało asumpt do wszczęcia przez J. Łomnickiego działań formalnych i merytorycznych w celu uzyskania oficjalnej zgody na zmianę lokalizacji i budowę parku etnograficznego w Dziekanowicach. Owe przygotowania, prowadzone dość intensywnie, nie pozbawione momentów dramatycznych w decyzjach J. Łomnickiego doprowadzają do tego, że już w styczniu 1974 roku zostaje wydana decyzja o ostatecznym ustaleniu lokalizacji Wielkopolskiego Parku Etnograficznego nad jeziorem Lednica, we wsi Dziekanowice. W tym samym roku powstaje też projekt koncepcji przestrzennej i funkcjonalnej skansenu, który po uzupełnieniu planami studium zagospodarowania terenu, zostaje przedłożony w Urzędzie Wojewódzkim, gdzie 29 września 1975 roku zostaje formalnie zatwierdzony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Dyrektora Urzędu Kultury i Sztuki w Poznaniu do jak najszybszej realizacji przez MPP na Lednicy.

Od formalnego powołania parku do jego udostępnienia społeczeństwu organizatorzy potrzebowali zaledwie siedmiu lat. W tym bowiem czasie zdołano przenieść i ponownie wznieść 26 obiektów, z których w 15 przygotowano ekspozycje bądź pomieszczenia administracyjno-techniczne. Oficjalnego otwarcia WPE, które nastąpiło 1 czerwca 1982 roku, dokonał A. Kaszubkiewicz - następca J. Łomnickiego. Decyzja o udostępnieniu ekspozycji okazała się bardzo ważna, gdyż spowodowała ona przyśpieszenie tempa rozbudowy WPE, co potwierdzają nie tylko kolejne obiekty przenoszone do WPE, ale i powstanie zamiejscowych punktów etnograficznych w Moraczewie i w Rogierówku.

Rozbudowa WPE, obszar penetracji, działalność animacyjna, poziom frekwencji, a przede wszystkim pozyskanie nowej siedziby dla MPP na Lednicy spowodowały, że w dniu 25 maja 1993 roku WPE został przemianowany na Oddział Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy.

#### **Bibliografia:**

[A. Pelczyk](#), *Ewolucja założeń programowych Wielkopolskiego Parku Etnograficznego*, „Studia Lednickie”, t. VI: 2000, s.287–323.

[A. Pelczyk](#), *Kilka uwag o realizacji Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w strukturze Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy*, „Studia Lednickie”, t. V: 1998, s. 201–210.

*Powyższe zaczerpnięto ze strony:*

[http://www.lednicamuzeum.pl/index\\_m.php?go=historia\\_wpe](http://www.lednicamuzeum.pl/index_m.php?go=historia_wpe)

### **Informacja o Wielkopolskim Parku Etnograficznym**

Wielkopolski Park Etnograficzny w Dziekanowicach, Oddział Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, to muzeum etnograficzne na wolnym powietrzu popularnie nazywane „dużym skansenem”, które gromadzi, zabezpiecza i eksponuje przede wszystkim przedmioty związane z życiem i działalnością mieszkańców wsi i miasteczek z obszaru Wielkopolski historycznej. Ze względu na wielkość i obszar badawczy jest ono uznawane za główne muzeum skansenowskie dla Wielkopolski i jedno z najważniejszych muzeów tego typu w Polsce. Położone w przepięknym plenerze nad jeziorem Lednica prezentuje 53 obiekty tradycyjnego budownictwa chłopskiego, dworskiego, sakralnego i folwarcznego, przeniesione z różnych stron Wielkopolski. W większości tych obiektów eksponowane są wystroje dawnych wnętrz i obejść. Przybywszy tu i spacerując (ok. 2 godzin) wśród pól i między opłotkami muzealnych zagród mogą Państwo zobaczyć wyposażenie starej kuźni, zejść do chałupy chłopskiej, wyciszyć się w wiejskim kościele, wspiąć się na wzgórze, na którym stoją różne typy wiatraków i skąd widać wspaniałą panoramę jeziora Lednica, a dalej zatrzymać się na wiejskim cmentarzu, zajrzeć do wnętrza osiemnastowiecznej kaplicy, by w końcu, zaczerpnąwszy nieco atmosfery dworu, odpocząć w otaczającym go parku. Siedziba Oddziału mieści się w zespole dworskim, którego układ przestrzenny nawiązuje do barokowej kompozycji założenia dworskich z miejscowości Łomnica pod Zbąszyniem (woj. wielkopolskie). Zasadniczo składa się z trzech budynków: kopii dworu ze Studzieńca pod Rogoźnem oraz kopii dwóch oficyn z Łomnicy wkomponowanych w strefę zieleni parkowej. Generalnie obiekty te pełnią ogólnomuzealne funkcje użytkowe (pracownie, magazyny zbiorów, archiwum, mieszkania), tym niemniej parter dworu udostępniony jest zwiedzającym, gdzie zaaranżowano wystroj wnętrza ukazujący poziom życia przeciętnej rodziny wiejskiej w okresie międzywojennym. Zwiedzając skansen zbliżamy się coraz bardziej do wzgórza z wiatrakami, na które wchodzimy i odnajdujemy tam murowany wiatrak olęderski. Jest to kopia wiatraka z 1810 r., z wioski Trzuskolów, leżącej w gminie Niechanowo, w województwie wielkopolskim – jest to obiekt typu holender, murowany z cegły.

*Informacje o Wielkopolskim Parku Etnograficznym w Dziekanowicach*

*zaczerpnięto ze strony internetowej Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy:*

[http://www.lednicamuzeum.pl/index\\_1.php](http://www.lednicamuzeum.pl/index_1.php)

*zakładka:* [http://www.lednicamuzeum.pl/index\\_m.php?go=organ\\_wpe](http://www.lednicamuzeum.pl/index_m.php?go=organ_wpe).

Kilkadziesiąt metrów za kopią murowanego wiatraka olęderskiego zaczyna się zagajnik sosnowy, a na jego skraju rosną dwa piękne stare drzewa. Są to dwie sosny zwyczajne Pomniki Przyrody.

### **Informacja o dwóch sosnach zwyczajnych Pomnikach Przyrody**

Sosny zwyczajne rosną na terenie powiatu gnieźnieńskiego, gminy Łubowo, miejscowości Dziekanowice, w skansenie Wielkopolskiego Parku Etnograficznego, na wzgórzu nad jeziorem Lednickim. Rosną na skraju sosnowego lasu w pobliżu kopii murowanego wiatraka olęderskiego. Sosny mają po 245 i 200 cm obwodu i odpowiednio po 13 i 14 m wysokości. Pomnikami przyrody zostały ustanowione 10 października 2000 roku. Nie mają nazw.

I znów, tak jak poprzednio oglądamy drzewa, fotografujemy, obserwujemy, zapamiętujemy ich lokalizację, wygląd otoczenia i samych drzew. Gdy to wszystko wykonamy kierujemy się w dalszą drogę do kolejnego drzewa Pomnika Przyrody gminy Łubowo.

### **Dalsza trasa**

Powracamy do naszego czerwonego szlaku turystycznego, który pozostawiliśmy, by odbić do skansenu. Poruszamy się dalej za znakami czerwonego szlaku najpierw krótki odcinek wzdłuż szosy Poznań-Gniezno, następnie drogą polną wysadzoną wierzbami wzdłuż brzegu jeziora Lednickiego, by za murowanym kościołem skręcić w lewo, wciąż za znakami szlaku czerwonego. Przekraczając asfaltową szosę do Skrzetuszewa, będziemy się poruszać w stronę wioski Moraczewo. Jednak gdy znaki szlaku czerwonego skręcają w prawo my również zgodnie z tym oznakowaniem skręcamy w prawo. Docieramy do kapliczki przydrożnej i na wprost tej kapliczki znajdujemy drzewo Pomnik Przyrody – wiąz szypułkowy.

### **Przystanek 3**

Wiąz szypułkowy Pomnik Przyrody rośnie na przydrożu, możemy go obserwować i fotografować z trzech stron świata. Obejrzenie od strony mieszczącego się tam gospodarstwa wymaga zgody Gospodarzy. Zwracamy uwagę na charakterystyczne dla gatunku wiąz szypułkowy cechy asymetrycznych liści.

### **Informacja o wiązie szypułkowym Pomniku Przyrody**

Wiąz szypułkowy rośnie na terenie powiatu gnieźnieńskiego, gminy Łubowo, miejscowości Lednogóra. Rośnie przy drodze w pobliżu przyzagrodowego sadu. Wiąz ma 240 cm obwodu i 16 m wysokości. Pomnikiem Przyrody został ustanowiony 10 października 2000 roku. Pomnikowy wiąz szypułkowy nie ma nazwy.

### **Powrót**

Po obejrzeniu ostatniego z drzew Pomników Przyrody gminy Łubowo pełni wrażen z pokonanej trasy i obejrzenia jej ciekawostek wracamy do domów.

# MAPY I ILUSTRACJE

## Mapy

W niniejszym opracowaniu zamieszczam mapę gminy Łubowo (str. 15), która stanowi skan tego fragmentu mapy powiatu gnieźnieńskiego, obejmujący gminę Łubowo. Strzałkami wskazane są miejsca, gdzie rosną poszczególne drzewa Pomniki Przyrody gminy Łubowo. Są zamieszczone dwie mapki (strony 16, 17) pokazujące ten fragment gminy Łubowo, przez który wiedzie trasa wycieczki szlakiem drzew Pomników Przyrody. Na pierwszej z mapek przebieg trasy wskazany jest strzałkami, druga to mapka bez strzałek. Na stronie 18 zamieszczona jest legenda do map. Mapy wraz z legendą stanowią skan mapy powiatu gnieźnieńskiego wydanej w 2007 r. (wydanie 4) na zlecenie Starostwa Powiatowego w Gnieźnie przez wydawnictwo Pietruska & Mierkiewicz Sp. z o.o., Wydawnictwo i Bank Geoinformacji Sp. z o.o., mieszczące się przy ul. Pierzyckiej 11 w Poznaniu. Oryginalna mapa jest mapą w skali 1:75000, jednak dla potrzeb opracowania ilustracje zawarte w tekście niniejszego opracowania nie stanowią dokładnego odwzorowania skali mapy. Oryginalne mapy powiatu gnieźnieńskiego można otrzymać w punkcie Informacji Turystycznej mieszczącym się na gnieźnieńskim Rynku.

## Ilustracje drzew Pomników Przyrody

W kolejnych trzech cyklach ilustracji przedstawione są poszczególne drzewa Pomniki Przyrody gminy Łubowo.

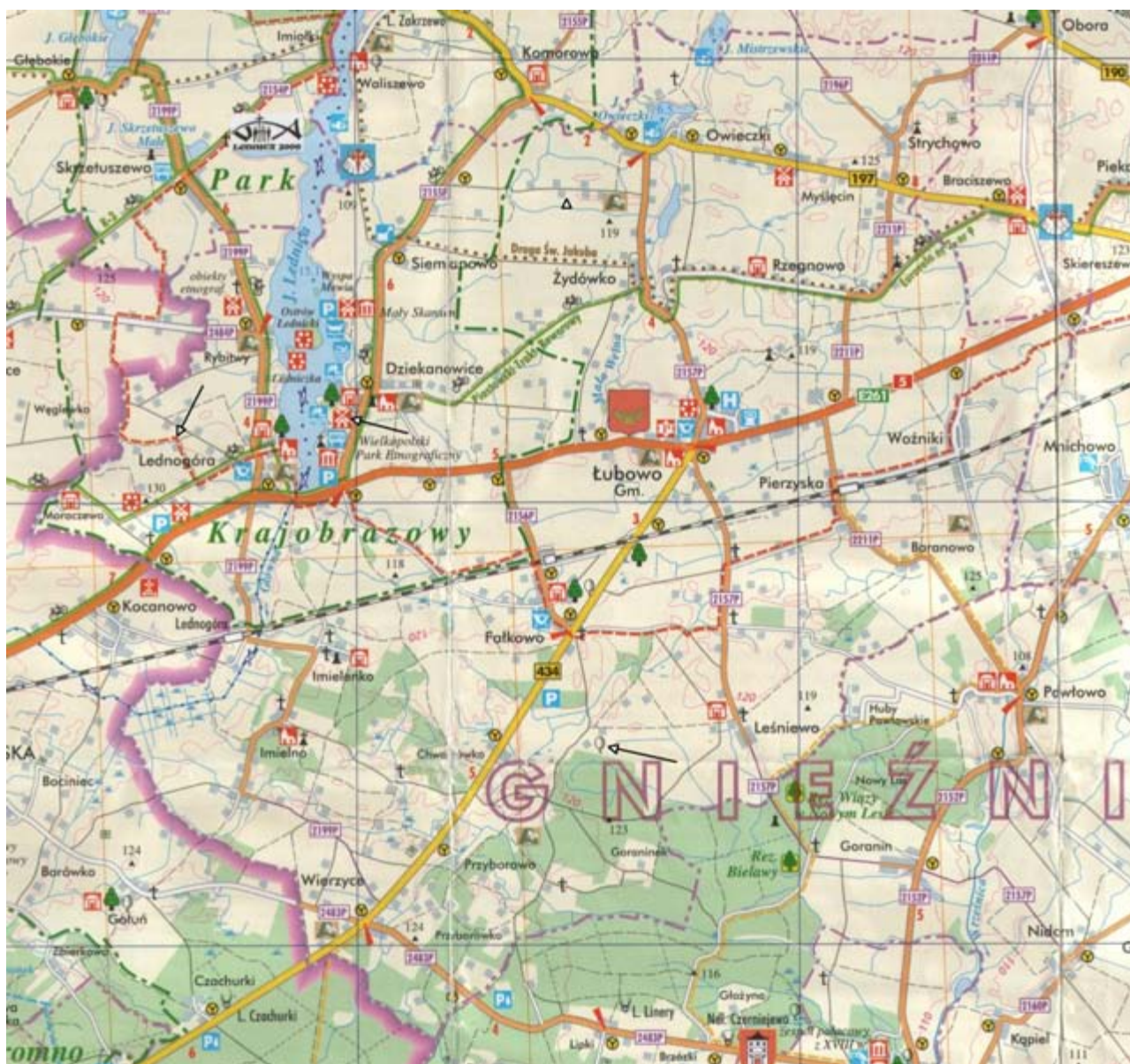
Ilustracje na stronach od 19 do 35 przedstawiają Pomnik Przyrody Stary Dąb w Goraninku, który oglądamy na Przystanku 1 naszej wycieczki.

Ilustracje są tak zebrane, by pokazać Stary Dąb, gdy tylko ukaże się nam na horyzoncie, poprzez etapy zbliżania się do miejsca, gdzie rośnie Stary Dąb. Możemy w ten sposób obserwować, jak wyróżnia się spośród swojego otoczenia, jak góruje ponad rosnącymi obok drzewami.

Ilustracje na stronach od 36 do 56 przedstawiają Pomniki Przyrody: dwie sosny zwyczajne rosnące przy kopii murowanego młyna olęderskiego, które oglądamy na Przystanku 2 naszej wycieczki, podczas pobytu na terenie Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach.

Ilustracje na stronach od 57 do 70 przedstawiają Pomnik Przyrody wiąz szypułkowy, który oglądamy na Przystanku 3 naszej wycieczki, rosnący w Lednogórze, naprzeciw przydrożnej kapliczki.

## Mapa gminy Łubowo



Na kolejnych stronach mapki trasy, na pierwszej zaznaczono przebieg trasy strzałkami, kolejna mapka trasy bez strzałek, na koniec legenda mapy.





# Legenda • Legend • Zeichenerklärung

1: 75 000



	<b>Autostrada</b> Motorway Autobahn		<b>Parking, parking leśny</b> Car park, woodland car park Parkplatz, Waldparkplatz
	<b>Droga krajowa</b> Main road Hauptstraße		<b>Stacja benzynowa, prom</b> Filling station, ferry Tankstelle, Fähre
	<b>Droga wojewódzka</b> Secondary road Nebenstraße		<b>Poczta, informacja turystyczna</b> Post office, tourist information Postamt, Informationsbüro
	<b>Drogi lokalne</b> Local roads Sonstige Straßen		<b>Hotel lub motel, schronisko młodzieżowe</b> Hotel or motel, youth hostel Hotel oder Motel, Jugendherberge
	<b>Droga gruntowa, ścieżki</b> Dirt road, footpaths Feldweg, Fußwege		<b>Punkt widokowy, ścieżka dydaktyczna</b> Vantage point, educational trail Aussichtspunkt, Lehrpfad
	<b>Droga powiatowa</b> District road		<b>Camping, pole namiotowe</b> Camping, camp site Campingplatz, Zeltplatz
	<b>Droga powiatowa</b> Kreisstraße		<b>Ośrodek jeździecki, wody do nurkowania</b> Horse-riding centre, diving waters Reitzentrum, Tauchsport
	<b>Odległość w kilometrach</b> Distance in kilometres Entfernung in Kilometern		<b>Kąpieliska, baseny</b> Bathing site, outdoor pool Bademöglichkeit, Schwimmbad
	<b>Kolej ze stacją i przystankiem</b> Railway with station and stop Eisenbahn mit Bahnhof und Haltestelle		<b>Wody do wędkowania, klub żeglarski</b> Angling place, sailing club Angelplatz, Segelklub
	<b>Bocznica kolejowa i kolej wąskotorowa</b> Railway sidings and narrow-gauge railway Eisenbahngleise und Schmalspurbahn		<b>Ośrodek wypoczynkowy, agroturystyka</b> Recreation centre, agritourism Erholungszentrum, Bauernhof
	<b>Granica województwa, granica powiatu</b> Voivodeship boundary, boundary of powiat Wojewodschafsgrenze, Kreisgrenze		<b>Kościół zabytkowy, muzeum</b> Historic church, museum Historische Kirche, Museum
	<b>Granica gminy, granica miasta</b> Commune boundary, town boundary Gemeindegrenze, Stadtgrenze		<b>Pałac lub dwór, zamek</b> Palace or manor house, castle Palast oder Herrenhaus, Schloß
	<b>Punkt wysokościowy, maks. głębokość jeziora</b> Spot height, max. depth of lake Höhenpunkt, Tiefster Punkt im See		<b>Mogiła, grodzisko</b> Grave, earthwork Grabhügel, Ringwall
	<b>Poziomice</b> Contour lines Höhenlinien		<b>Wiatrak, młyn wodny</b> Windmill, watermill Windmühle, Wassermühle
	<b>Kościół, kaplica</b> Church, chapel Kirche, Kapelle		<b>Rezerваты przyrody</b> Nature reserves Naturschutzgebiete
	<b>Pomnik, krzyż</b> Monument, cross Denkmal, Kreuz		<b>Granica parku krajobrazowego</b> Landscape park boundary Landschaftsparkgrenze
	<b>Leśniczówka, stacja meteorologiczna</b> Forester's lodge, meteorological station Forsthaus, meteorologische Meßstation		<b>Granica rezerwatu przyrody</b> Nature reserve boundary Naturschutzgebietgrenze
	<b>Przystanek PKS, wieża obserwacyjna</b> Bus stop, watchtower Bushaltestelle, Beobachtungsturm		<b>Droga Św. Jakuba</b> Way of St. James Jakobsweg
	<b>Pomniki przyrody, park zabytkowy</b> Monuments of nature, historic park Naturdenkmäler, Denkmalgeschützer Park		<b>Szlaki piesze, szlak kajakowy</b> Tourist trails, canoe route Wanderroute, Paddelroute
	<b>Pogotowie ratunkowe, szpital</b> Ambulance service, hospital Rettungsdienst, Krankenhaus		<b>Znakowana trasa rowerowa</b> Marked bike route Markierte Fahrradrouten
	<b>Policja, straż pożarna</b> Police, fire station Polizei, Feuerwehr		

# STARY DĄB W GORANINKU ILUSTRACJE





SOSNY ZWYCZAJNE  
w DZIEKANOWICACH  
na terenie Wielkopolskiego  
Parku Etnograficznego  
ILUSTRACJE





## LEGENDA

### A. WIEŚ

1. zagroda z Łubczyńka
2. kuźnia ze Skrzetusza
3. zagroda z Wolicy
4. zagroda z Dobrcza
5. obejście komornika z Godziesza W.
6. zagroda z Ołoboku
7. karczma z Sokółkwa Budzyńskiego
8. zagroda z Goździna
9. figura św. Rocha
10. plebania
11. organistówka ze Zdroju
12. kościół z Wartkowic
13. dzwonnica z Sokółkwa Budzyńskiego
14. remiza z Kawczyzna
15. zagroda z Gaju
16. obejście garncarza z Sulmierzyc
17. zagroda „poniatówki” z Falkowa
18. zagroda z Dzierżanowa
19. zagroda ze Stawna
20. zagroda z Pakosławia
21. zagroda z Dziekanowic
22. szkoła z Cegielni
23. obejście szewca z Zielonej Wsi
24. krzyż przydrożny z Żegrza

25. młyn wodny z Wierzenicy
26. wiatrak z Trzuskolnia
27. wiatrak z Mierzewa
28. wiatrak z Kędzierzyna
29. zagroda olederska z Nowego Tomia
30. zagroda ze Starej Krobi
31. figura przydrożna

### B. ZESPÓŁ DWORSKI

32. kaplica z Olfaczyna
33. oficyna z Tomnicy
34. dwór ze Studzieńca
35. lamus z Mikołajewic

### C. FOLWARK

36. budynek inwentarski z Wysociny
37. owczarnia z Sasinowa
38. spichlerz z Dębego
39. stodoła z Nowego Tomia
40. gołębnik z Mirosławic
41. stodoła z Zięlecinia
42. stodoła z Jaromierza

### D. SEKTOR USŁUGOWY

43. czworaki / zaplecze gastronomiczne / noclegowe /





WIAZ SZYPULKOWY  
w LEDNOGÓRZE  
przy kapliczce przydrożnej  
ILUSTRACJE





## Źródła:

1. Strona internetowa <http://www.lubowo.pl/>  
W tym opracowanie na podstawie tekstu Tadeusza Panowicza
2. Strona internetowa Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy  
[http://www.lednicamuzeum.pl/index\\_m.php?go=historia\\_lednica\\_przed](http://www.lednicamuzeum.pl/index_m.php?go=historia_lednica_przed)  
[http://www.lednicamuzeum.pl/index\\_m.php?go=historia\\_mpp](http://www.lednicamuzeum.pl/index_m.php?go=historia_mpp)  
W tym opracowanie Janusza Góreckiego [Janusz Górecki](#)
3. Arkusz danych o Pomnikach Przyrody gminy Łubowo otrzymany w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu
4. Dokumentacja Pomników Przyrody gminy Łubowo otrzymana w Urzędzie Gminy Łubowo
5. Strona internetowa: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy  
[http://www.lednicamuzeum.pl/index\\_m.php?go=historia\\_wpe](http://www.lednicamuzeum.pl/index_m.php?go=historia_wpe)  
[A. Pelczyk](#), *Ewolucja założeń programowych Wielkopolskiego Parku Etnograficznego*, „Studia Lednickie”, t. VI: 2000, s.287–323.  
[A. Pelczyk](#), *Kilka uwag o realizacji Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w strukturze Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy*, „Studia Lednickie”, t. V: 1998, s. 201–210.
6. Strona internetowa: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy  
[http://www.lednicamuzeum.pl/index\\_1.php](http://www.lednicamuzeum.pl/index_1.php)  
zakładka: [http://www.lednicamuzeum.pl/index\\_m.php?go=organ\\_wpe](http://www.lednicamuzeum.pl/index_m.php?go=organ_wpe).
7. Mapa powiatu gnieźnieńskiego wydana w 2007 r. (wydanie 4) na zlecenie Starostwa Powiatowego w Gnieźnie przez wydawnictwo Pietruska & Mierkiewicz Sp. z o.o., Wydawnictwo i Bank Geoinformacji Sp. z o.o., mieszczące się przy ul. Pierzyckiej 11 w Poznaniu.
8. Plan Wielkopolskiego Parku Etnograficznego, tablica u wejścia do Parku – zdjęcie

## **Szczególne podziękowania za okazaną pomoc pragnę złożyć:**

- **Panu Tadeuszowi Nowakowi – pracownikowi  
Urzędu Gminy Łubowo**
- **Pani dr Marii Chojnackiej – pracownikowi  
Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu**
- **Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w  
Poznaniu**

**Dzięki pomocy wymienionych osób i instytucji  
uzyskałam szczegółowe informacje niezbędne do  
przygotowania materiału fotograficznego i  
opracowania o drzewach Pomników Przyrody  
gminy Łubowo.**

*Opracowanie wykonała:  
**Barbara Kudławiec**  
62-200 Gniezno, ul. Żeromskiego 8/1  
Pracownik Instytutu Włókien Naturalnych  
i Roślin Zielarskich  
60-630 Poznań, ul. Wojska Polskiego 71 B  
Gniezno, czerwiec 2009 r.*

*Autor zdjęć i prawa autorskie – Barbara Kudławiec*